

บทที่ ๕

บทสรุป

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ถ้าจะมองปรัชญาการเมืองของรัสเซลล์อย่างถ่องแท้จะเห็นได้ว่า รัสเซลล์ได้พูดถึงปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องอยู่รวมเป็นสังคมเช่นเดียวกับที่อริสโตเติลถือความมนุษย์เป็นสัตว์สังคม และเมื่ออยู่รวมเป็นสังคมแล้ว ก็มีความจำเป็นอยู่เองที่จะต้องประกอบสรรคในการจัดตั้งรัฐ เรื่องจากการรวมอยู่ของมนุษย์นั้นไม่ใช้การรวมอยู่ในแบบของผึ้ง และการจัดตั้งรัฐบาลก็คือการจัดการเรื่องอำนาจ

"มนุษย์นั้นพบว่าการอยู่รวมกันเป็นสังคมจะเอื้อประโยชน์นานาประการ แต่ความต้องการของมนุษย์ก็มีลักษณะที่แตกต่างจากผึ้งในรังผึ้ง นั่นคือมีความต้องการเป็นส่วนตัวด้วย จึงก่อให้เกิดปัญหาปัญหาชีวิตในสังคม และความจำเป็นต้องมีรัฐบาลที่ในอีกแง่หนึ่งรัฐบาลเป็นสิ่งจำเป็นถ้าไม่มีรัฐบาล คนเพียงจำนวนน้อยนักในประเทศที่เจริญมีความหวังว่าจะมีชีวิตรอด และนี่ก็เป็นสภาวะที่ไม่มีสิ่งยังชีพ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสงสาร แต่ในอีกแง่หนึ่ง การปกครองก็เกี่ยวข้องกับความไม่เสมอภาคทางอำนาจ และผู้ที่มีอำนาจมากที่สุดก็จะใช้มันเพื่อขยายความต้องการของตนโดยขัดแย้งกับความต้องการของประชาชนสามัญ ดังนั้นอนาธิปไตย และอำนาจเผด็จการซึ่งไม่เป็นธรรมจึงมีลักษณะเหมือนกันคือเกิดความหายนะ การประนีประนอมกันเป็นสิ่งจำเป็นถ้ามนุษย์ต้องการอยู่อย่างมี

ความสุข"๑

ดังนั้นการจัดการเรื่องอำนาจจึงเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งใน
 ปรากฏการณ์เมืองของรัสเซียที่เคียว เพราะการมีอำนาจตามที่รัสเซียได้พูดไว้
 คือการกระทำที่ให้ได้ผลสำเร็จ ทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ ฉะนั้นรัสเซีย
 จึงมุ่งให้มีการจัดการเรื่องอำนาจให้เท่าเทียมกันทั้งสองทาง สำหรับทางการเมือง
 แนวคิดประชาธิปไตยเสรีนิยมจะเป็นคำตอบที่ดีที่สุด ส่วนทางเศรษฐกิจ
 นั้นรัสเซียได้เสนอระบบสังคมนิยมกลุ่มอาชีพ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการรวม
 อำนาจแบบเศรษฐกิจทุนนิยม

ในการจัดแนวความคิดปรากฏการณ์เมืองนั้น รัสเซียมีความเห็นว่า
 ทฤษฎีทางปรัชญาอื่นควรจะเป็นพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบของปรากฏการณ์เมือง
 ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาสาขาอื่น ๆ ด้วย โดยที่รัสเซียได้เสนอ
 ความคิดไว้ดังนี้

1

Bertrand Russell, Power (London : George Allen & Unwin Ltd.,
 1975), p. 211.

"Human beings find it profitable to live in communities, but their desires, unlike those of bees in a hive, remain largely individual; hence arises the difficulty of social life and the need of government. For, on the one hand, government is necessary: without it, only a very small percentage of the population of civilized countries could hope to survive, and that is a state of pitiable destitution. But, on the other, government involves inequalities of power, and those who have most power will use it to further their own desires as opposed to those of ordinary citizens. Thus anarchy and despotism are alike disastrous, and some compromise is necessary if human beings are to be happy."

"ปรัชญานั้นแตกต่างจากศาสนาในข้อเท็จจริงที่ว่า อย่างน้อยที่สุด โดยความหมายของคำ ปรัชญาไม่ใ้กอ้างอำนาจหรือประเพณี ปรัชญาแตกต่างจากวิทยาศาสตร์ในข้อที่ว่า จุดหมายสำคัญประการหนึ่งก็เพื่อบอกวิถีการดำรงชีวิตแก่มนุษย์ ในปรัชญาทฤษฎีต่าง ๆ ทางจริยศาสตร์และจักรวาลจะเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด บางครั้งแรงจูงใจทางจริยศาสตร์จะมีอิทธิพลต่อทัศนะปรัชญาเรื่องธรรมชาติของจักรวาล และบางครั้งทัศนคติของเขา เกี่ยวกับจักรวาลก็จะนำไปสู่ข้อสรุปจริยศาสตร์ และนักปรัชญาส่วนใหญ่ที่มีความคิดทางจริยศาสตร์ก็จะคิดเกี่ยวกับการเมืองควย บางคนยกย่องประชาธิปไตย บางคนยกย่องคอมมิวนิสต์ บางคนเทิดทูนเสรีภาพ และอื่น ๆ"

ข้อสรุปที่ว่าทฤษฎีปรัชญาพื้นฐานจะมีส่วนผลักดันยิ่งขึ้น และมีอิทธิพลต่อความคิดคนอื่น ๆ เฉพาะอย่างยิ่งปรัชญาการเมืองจะเห็นได้จากการอธิบายคำว่าปรัชญาในหนังสือ History of Western Philosophy ซึ่งรัสเซลล์แสดงให้เห็นว่าปรัชญาจะต้องสัมพันธ์กับสังคมและชีวิต ความคิดนี้เป็นพัฒนาการขั้นสุดท้ายของรัสเซลล์ควย

1

History of Western Philosophy, p. 455.

"Philosophy was distinguished from religion by the fact that, nominally at least, it did not appeal to authority or tradition; it was distinguished from science by the fact that an essential part of its purpose was to tell men how to live. Its cosmological and ethical theories were closely interconnected : sometimes ethical motives influenced the philosopher's views as to the nature of the universe, sometime his views as the universe led him to ethical conclusions. And with most philosophers ethical opinions involved political consequences : some valued democracy, others oligarchy; some praised liberty other disciplines."

"จุดประสงค์คือต้องการแสดงให้เห็นว่าปรัชญา เป็นส่วนที่ประกอบด้วยชีวิตสังคมและการเมือง ไม่ใช่เป็นเพียงการคิดคำนึงอย่างโดดเดี่ยวของปัจเจกชนที่มีชื่อเสียง แต่เป็นทั้งสาเหตุและผลของลักษณะของสังคมต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งที่ระบบที่ต่างกันเจริญขึ้นมา" ๑

สำหรับปรัชญาพื้นฐานที่ควรจะเป็นความคิดที่จะรองรับประชาธิปไตยเสรีนิยมก็คือ ปรัชญาประจักษ์วาท (Empiricism) โดยรัสเซลได้โยงความคิดทั้ง 2 แบบเข้าด้วยกันไว้อย่างชัดเจนในหนังสือ Philosophy and Politics (1947) ดังนี้

"ปรัชญาเพียงระบบเดียวที่ได้พยายามให้เหตุผลสนับสนุนหลักการประชาธิปไตย และสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยในตัวของมันเองก็คือระบบประจักษ์วาท" ๒

1

A History of Western Philosophy, p. IX.

"My purpose is to exhibit philosophy as an integral part of social and political life: not as the isolated speculations of remarkable individuals, but as both an effect and a cause of the character of the various communities in which different systems flourished."

2

Philosophy and Politics, p. 14.

"The only philosophy that affords a theoretical justification and that accords with democracy in its temper of mind is empiricism."

๗

"ลอค ผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในโลกปัจจุบันว่า เป็นบิดาปรัชญาประจักษ์-
วาท ไคบ่งไว้ชัดเจนถึงธรรมชาติของ เขาว่าสิ่งนี้มีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับ
เสรีภาพ และความอดกลั้นอย่างไร รวมทั้งความขัดแย้งของเขาต่อประจักษ์วาท
แบบอัสสัมพัทธ์ด้วย" ^๑

ปัญหาที่ผู้เขียนสงสัยคือ จำเป็นหรือไม่ที่ปรัชญาประจักษ์วาทจะเป็น
เพียงระบบปรัชญา เพียงระบบเดียวที่มีแนวคิดการเมืองเป็นประชาธิปไตย การ
พิสูจน์ความคิดนี้ของรัสเซลนั้นใช้วิธีการยกตัวอย่าง เช่น เบลโก้ และเฮเกล
ที่มีแนวปรัชญา เป็นจิตนิยม และมีทฤษฎีการเมือง เป็นปฏิบัติต่อประชาธิปไตย
ผู้เขียนคิดว่า การที่รัสเซลยกตัวอย่าง เช่นนี้นั้น เขามีจุดประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นว่าต้อง
มีความเกี่ยวเนื่องทางเหตุผลกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้คือ ถ้ามี A แล้ว
ต้องมี B และถ้าไม่มี B จะมี A ไม่ได้ ฉะนั้นผู้เขียนคิดว่า เหตุผลของรัสเซล
ยอมรับได้ในกรณีที่เราจะดูความหมายของ ทอมประจักษ์วาท ถ้าความคิดแนวนี้
กินความถึง เสรีนิยมก็แน่นอนว่าทั้งสองนี้จะต้องแยกกันไม่ได้ ถ้าจะมองดูความหมาย
ของ เสรีนิยมที่รัสเซลใช้ และนำมา เปรียบเทียบกับแนวคิดของประจักษ์วาท ถ้า
สอดคล้องกันจนแยกไม่ออกก็จะต้องยอมรับอ้างของรัสเซล

¹
Philosophy and Politics (1947) p. 20.

Locke, who may be regarded, so far as the modern world is concerned, as the founder of empiricism, makes it clear how closely this is connected with his views on liberty and toleration, and with his opposition to absolute empiricism.

ในประเด็นที่ว่าจำเป็นหรือไม่ที่แนวความคิดแบบประจักษ์วาทนั้น
จะเป็นปรัชญาาระบบที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความคิดแบบเสรีนิยมยูเซ็นทิกว่ารัสเชล
ออกจะมองแคบเกินไป เพราะประจักษ์วาทก็อาจจะเชื่อมโยงกับความคิดแบบ
อนุรักษนิยม (Conservatism) หรือระบบปรัชญาอื่น เช่นคอมมิวนิสต์
ฟาสซิสต์ก็ได้ ระบบปรัชญาประจักษ์วาทอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับทั้งเสรีนิยม หรือ
ปรัชญาที่ไม่ใช่เสรีนิยมก็ได้ ถ้าเราจะพิจารณาตามหลักการกรวิทยา ก็ยังมีข้อโต้
แย้งได้ สำหรับเหตุผลที่รัสเชลยกมาสนับสนุนความคิดว่าปรัชญาประจักษ์วาทต้อง
เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยเสรีนิยมอีกประการหนึ่งก็คือ หลักฐานทางประวัติ-
ศาสตร์ของความคิดทางการเมืองที่ผ่านมาสนับสนุนว่าทฤษฎีที่ไม่ใช่ประจักษ์วาท
จะไม่ลักษณะเสรีนิยมเลย

"ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาและการเมือง ... กล่าวโดยทั่วไป
ประจักษ์วาทเกี่ยวข้องกับเสรีนิยม ส่วนศาสนจักรคาทอลิกก็เกี่ยวข้องกับปรัชญา
อไควนัส รัฐบาลรัสเซียก็โยงกับปรัชญามาร์ก พวกนาซีเองยอมรับจิตนิยมแบบ
เยอรมัน ถึงแม้ว่าจะมีบางส่วนได้รับอิทธิพลจากคานท์หรือเฮเกิล ก็ไม่ได้บัง
ไว้อย่างชัดเจน ทั้งคาทอลิก คอมมิวนิสต์ และนาซี ทั้งหมดพิจารณาว่าทัศนคติของ
เขา เรื่องการเมืองทางปฏิบัติโยงกับทัศนคติปรัชญาคานท์ทฤษฎีเสรีนิยมประชาธิปไตย
ก็เช่นกัน ในช่วงที่ประสบความสำเร็จคอนตันก็เชื่อมโยงกับปรัชญาประจักษ์-
วาทที่กำลังพัฒนาขึ้นโดยลอค" ๑

1

The Basic Writings of Bertrand Russell, p. 444.

"The connection of philosophy with politics, ... Empiricism, broadly speaking, is connected with liberalism, but the Catholic Church is connected to the philosophy of Aquinas, the Soviet Government to that of Marx, The Nazis upheld German idealism, though the degree of allegiance to be given to Kant, Fichte or Hegel respectively was not clearly laid down. Catholics, Communists, and Nazis all consider their views on practical politics are bound up with their views on theoretical philosophy. Democratic liberalism, in its early successes, was connected with the empirical philosophy developed by Locke.

การยกเหตุผลมาสนับสนุนทฤษฎีโดยการยกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เช่น เอนักปรัชญาการเมืองที่มีชื่อ เช่น ล็อค มาสนับสนุนมีข้อโต้แย้งที่เห็นได้ชัด ก็คือ ฮูม มีแนวความคิดแบบประจักษ์वाद แต่แนวความคิดการเมืองเป็นแบบพวกทอริ (Tory) และ T.H. Green ผู้มีแนวความคิดแบบจิตนิยม แต่ก็มีแนวความคิดการเมืองแบบเสรีนิยม ความคิดของรัสเซลล์วาระระบบเสรีนิยมประชาธิปไตยกับปรัชญาประจักษ์वादสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกนั้น จึงไม่ถูกต้อง

ตามที่รัสเซลล์กล่าวปรัชญาการเมืองของเขามีรากฐานจากปรัชญาประจักษ์वादเช่นเดียวกับของล็อค คือศึกษาข้อมูลของสังคมแล้วจึงนำมาตั้งระบบความคิดปรัชญาขึ้น คือการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยเสรีนิยม เพื่อแก้ปัญหาเรื่องเสรีภาพพื้นฐานที่คนอังกฤษขาดอยู่ แต่การแก้ปัญหาของล็อคเป็นการแก้ปัญหาโดยใช้ระบบเสรีนิยมทั้งการเมืองและเศรษฐกิจ เพื่อให้คนได้มีโอกาสใช้ความสามารถของตนสร้างสิ่งต่าง ๆ ได้เต็มที่ ผู้เขียนเห็นว่าการที่ล็อคมีความคิดเช่นนั้นก็เพื่อแก้ปัญหาเสรีภาพที่คนอังกฤษขาดอยู่ในขณะนั้น กล่าวคือหลักการของล็อคนั้นเริ่มจากการมองว่า คนในสภาวะธรรมชาตินั้นมีสิทธิบางอย่างที่รวมอยู่ แต่สิทธิตามธรรมชาติจึงควรจะได้รับ การคุ้มครอง และสิทธินั้นมีอยู่ก่อนการจัดตั้งรัฐบาล ฉะนั้นเมื่อมีรัฐบาล ๆ จึงต้องคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ สิทธินี้รวมถึง ชีวิต อิสระภาพ และทรัพย์สินด้วย

สำหรับความคิดของล็อค ในแง่ทรัพย์สินโดยธรรมชาติจะเป็นสิ่งที่คนครอบครองร่วมกัน แต่การที่จะนำมาใช้ได้ก็ต้องให้เป็นทรัพย์สินส่วนตัวเสียก่อน และการที่ทุกคนจะนำมาใช้ได้ ก็ต้องมีพื้นฐานการเมืองที่ยอมรับว่าทุกคนมีเสรีที่จะใช้แสวงหา และใช้สิทธิในร่างกายของเขา เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ จากนั้นสิ่ง

นั่นจึงจะกลายเป็นของส่วนตัวโดยมีผลมาจากแรงงานของบุคคล แต่ทฤษฎีของ ล็อค ก็ได้ให้ข้อจำกัดว่าทรัพย์สินส่วนตัวเป็นสิทธิธรรมชาติอย่างหนึ่งก็จริง แต่ ไม่ใช่สิทธิที่ปราศจากขอบเขตจำกัด ไม่มีผู้ใดมีสิทธิแทรกแซงแรงงานของคนที่จะมี ของครองร่วมกันได้เกินกว่าที่ตนและครอบครัวของคนอาจจะใช้ได้ "ก่อนที่จะ เลื่อมเสียไป" อะไรก็ตามที่เกินไปจากนี้เป็นของคนอื่น ๆ ภายใต้กฎธรรมชาติ คนไม่อาจสะสมทรัพย์สิน "ให้เป็นผลเสียหายแก่ผู้อื่น" สำหรับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน คนจะมีสิทธิเฉพาะเท่าจำนวนที่คนใช้เพาะปลูกและใช้ผลผลิตจากที่ดินนั้นด้วย ผล ได้ที่รับจากแรงงานจากที่ดินถือเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัว และในช่วงนี้เองผลจากแรง งานก็ทำให้เกิดค่าขึ้นมา

ทฤษฎีล็อคทางเศรษฐกิจเน้นเสรีนิยมเป็นหลัก แต่ทฤษฎีล็อคทำให้เกิดปัญหาที่ว่า คนที่มีความสามารถมากกว่าสะสมทรัพย์สินได้เป็นจำนวนมากกว่า แม้ว่าในธรรมชาติ มีข้อแม้จำกัด เข้มงวดต่อสิทธิของคนที่จะทำเช่นนั้นได้ คนไม่ อาจเพิ่มพูนทรัพย์สินสิ่งของคนไม่อาจใช้ได้ อย่างไรก็ตามก็ยังมีคนที่หาทางเลี่ยงโดย การประดิษฐ์เงินตราขึ้นมา ทำให้คนสามารถเพิ่มพูนทรัพย์สินได้โดยไม่ต้องเสี่ยง ต่อการเสื่อมเสีย และวิธีนี้ยอมให้ใครมีระดับความเหลื่อมล้ำยิ่งขึ้นในการครอบครอง ทรัพย์สิน ทั้งนี้โดยไม่ขัดต่อกฎแห่งธรรมชาติ

สำหรับลอคอาจมีเจตนาในทฤษฎีทรัพย์สินของเขาอยู่อย่างไรก็ตาม อิทธิพลของทฤษฎีนี้สนับสนุนระบบ เศรษฐกิจแบบปัจเจกนิยมและการกอบโกย ซึ่ง รัสเชลล์ เห็นข้อบกพร่องอันนี้เช่นกันถึงได้ยืนยันว่าระบบ เศรษฐกิจแบบ เสรีนิยมแบบ ลอคจะนำมาใช้ไม่ได้ ด้วยเหตุที่การแข่งขันนั้นไม่เป็นธรรมและความสามารถของ คนไม่เท่ากันตามธรรมชาติ จึงไม่สามารถจะปล่อยให้แข่งขันกันอย่างเสรีได้

สำหรับความคิดทางเศรษฐกิจและการเมืองของรัสเซีย ผู้เขียนเห็นว่า เป็นเสรีนิยมอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับลอร์ด แต่สำหรับปัญหาเศรษฐกิจ ผู้เขียนเสนอความเห็นที่มองเป็น ๒ ระดับ คือระบบเศรษฐกิจทั้งหมดรัสเซีย เห็นว่าใช้เสรีนิยมไม่ได้ เพราะประการหนึ่ง เป็นการส่งเสริมแรงกระตุ้นในทางครอบครอง คือคนจะมุ่งที่แสวงหาทั้งอำนาจและทรัพย์สิน ผู้ที่มีความสามารถมากกว่าหรือร่ำรวยกว่าก็จะได้เปรียบ ฉะนั้นในระดับเศรษฐกิจส่วนรวมจะเป็นเสรีนิยมไม่ได้ แต่ต้องเป็นสังคมนิยมกลุ่มอาชีพ แต่ในกลุ่มอาชีพนี้รัสเซียเห็นว่าควรจะใช้วิธีการแบบเสรีนิยมในการบริหารและดำเนินงาน เพื่อจะได้ผลิตผลออกมาให้ดีที่สุด

ด้วยเหตุที่ความคิดของรัสเซียเน้นเสรีนิยมนี้เอง ทำให้ผู้เขียนหนังสือปรัชญาชื่อ จอห์น ลูว์ส (John Lewis) ได้วิจารณ์ความคิดของรัสเซียไว้ในหนังสือ Bertrand Russell : Philosopher Humanist ว่า ความคิดของรัสเซียในค่านิยมพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นจุดอ่อนที่นำไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม เพราะเขาไม่ได้เรียนรู้บทเรียนของการพัฒนาการปฏิวัติอุตสาหกรรมทั้งหมดในศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบเสรีนิยม ทำให้เกิดความยากจนมากขึ้น ซึ่งเป็นกฎทางเศรษฐศาสตร์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งผู้เขียนขอยกข้อความตอนหนึ่งที่ จอห์น ลูว์ส วิจารณ์ไว้ในหนังสือดังกล่าวดังนี้

"รัสเซียเห็นว่า การที่ให้เสรีภาพแก่บุคคลให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทรามไคที่บุคคลเหล่านี้ไม่ไปแทรกแซง เสรีภาพที่เท่ากันของผู้อื่นที่จะทำสิ่งเดียวกัน แต่เขาคิดผิด เพราะไม่ได้เรียนรู้บทเรียนเกี่ยวกับขั้นตอนทั้งหมดของการปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ ๑๙ ที่แสดงว่าลักษณะของพรรคการเมืองทั้งหมดเป็น "การใช้กฎอย่างเดียวกันแก่ทั้งสิงโตและวัวก็คือเผด็จการ" ระบบเสรีนิยมจะมุ่งไปสู่การ

ถูกจำกัดด้วยความยากจนมากขึ้น ๆ อย่างเห็นได้ชัดตามกฎหมายเศรษฐกิจอันหลีกเลี่ยงไม่ได้แก่คนส่วนใหญ่... เสรีภาพทำให้เกิดความไม่มีเสรีภาพในจุดตรงข้าม มนุษย์ห้าตัวเองให้เป็นทาสของพลังซึ่งตนไม่สามารถควบคุมได้เลย"^๑

ผู้เขียนคิดว่าความเห็นของ รัสเซลล์นั้นมุ่งให้มีเสรีภาพเพื่อสร้างบุคคลิกภาพของคนแต่ละคน สำหรับเสรีภาพทางเศรษฐกิจรัสเซลล์ได้ยืนยันไว้อย่างชัดเจนในหนังสือ Political Ideals ว่าระบบเสรีนิยมจะนำมาใช้ไม่ได้เนื่องจากการแข่งขันกันไม่เป็นธรรม ผู้เขียนยังเห็นอีกว่ารัสเซลล์รู้ตระหนักถึงปัญหานี้แล้ว และได้เสนอวิธีแก้ไขระบบเศรษฐกิจโดยให้นำเอาระบบสังคมนิยมกลุ่มอาชีพ มาเป็นทางแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้น ฉะนั้นถ้าจะมองประเด็นที่ Lewis ได้โจมตีความคิดเรื่องระบบเศรษฐกิจของรัสเซลล์ ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับ Lewis และคิดว่า การโจมตีของ Lewis นั้นสามารถมีข้อโต้แย้งได้ว่ารัสเซลล์ไม่ได้เสนอระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม แต่เป็นสังคมนิยมกลุ่มอาชีพ ซึ่งเป็นระบบที่ได้ปรับปรุงแก้ไขไม่ให้เกิดการรวมอำนาจทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกับระบบเสรีนิยม และไม่ให้มีปัญหาอำนาจของผู้บริหารซึ่งเกิดขึ้นในระบบสังคมนิยมดังที่เขากล่าวไว้ว่า

1

John Lewis, Bertrand Russell Philosopher & Humanist, (Lawrance and Wishart Gordon, 1968), p. 79.

"Russell sees only the liberty of letting as many people as possible do what they like in so far as they do not interfere with the equal liberty of others to do the same. But he fails to learn the lesson of the whole development of the industrial revolution in the nineteenth century which showed all political parties that "one law for the lion and the ox is tyranny", that laissez-faire moves inevitably to the greater and greater restriction by poverty, by inescapable economic law, of the overwhelming majority. ... Freedom generates a mass of unfreedom at the opposite pole, man enslaves himself to forces whole control is now beyond him."

"...อันตรายของเสรีภาพที่เกี่ยวกับรูปแบบของสังคมนิยมมาจากอำนาจของผู้บริหาร ถ้าสังคมนิยมคือการให้เสรีภาพแก่ผู้บริหารที่มีอำนาจแล้วก็จะต้องมีการควบคุม เพราะถ้าไม่ควบคุม เขาก็จะได้รับมรดกอำนาจทุกรูปแบบของนายทุน ชาวเขาก็คิดว่าแนวความคิดแบบสังคมนิยมกลุ่มอาชีพ จะเป็นคำตอบที่ดีที่สุด"

ผู้เขียนเห็นด้วยกับรัสเซล เป็นอย่างยิ่งที่จะนำระบบโลกก็ตามโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมนิยมเข้ามาประยุกต์กับสังคมโลกก็ตาม อำนาจบริหารนั้นเป็นสิ่งมีอันตรายเป็นอย่างยิ่งไม่เฉพาะในระบบทุนนิยมเพียงอย่างเดียว แต่เป็นอันตรายต่อระบบการปกครองทุกระบบ ฉะนั้นผู้เขียนเห็นว่า ถ้าจะนำระบบสังคมนิยมมาใช้แม้ว่าจะเป็นสังคมนิยมกลุ่มอาชีพก็ตาม ต้องมีการกำหนดขอบเขตและต้องมีการควบคุมได้ รัสเซลนั้นจะแก้ปัญหาการอุตสาหกรรมในอังกฤษแต่ถ้าจะนำมาใช้ในสังคมไทยนั้นก็คงคำนึงถึงอำนาจผู้บริหาร ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจะนำใช้ได้เพียงบางส่วน เหตุผลสำคัญขั้นพื้นฐานก็คือ ลักษณะโครงสร้างสังคมไทยที่สังคมส่วนใหญ่เป็นกสิกรรม ปัญหาในรายละเอียดปลีกย่อยจึงแตกต่างกัน แต่หลักการสำคัญที่ผู้เขียน คิดว่าน่าจะนำมาใช้แม้ว่าจะเป็นความกึกก้องแต่สงครามโลกครั้งที่ ๑ แล้วก็ตาม ก็คือ การตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่หาข้อมูลทั้งฝ่ายผู้ผลิตและผู้บริโภค ขึ้นทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดราคาสินค้า

1

Dear Mr. Muller, p. 111.

"...The danger of liberty involved in almost any form of socialism comes from the power of officials. If socialism is to permit freedom, powerful officials must somehow be curbed, for, if not, they will inherit all the powers of capitalists. I think that something along the lines of Guild Socialism would be the best answer."

ทั้งหมด โดยเฉพาะควรนำมาใช้กับปัญหาชาวนาชาวไร่ที่ถูกพ้อคานกลางเอาเปรียบ ในการกรรกาภาพี่ชด แต่ในคานวิธีการปฏิบัติในขั้นแรกก็คิดว่าควร จะจัดหาข้อมูลตั้งแต่ ในระดับหมู่บ้านขึ้นมา โดยตั้งให้มีผู้รับผิดชอบในระดับนี้ และส่งข้อมูลให้รัฐบาลเป็น ผู้วินิจฉัย และรัฐก็จะเป็นผู้ไกลเกลี่ยในกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ผลิต ผู้ที่เกี่ยวข้อง ของตลอดจนผู้บริโภคผลที่จะได้ก็คือการ สร้างสังคมที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

ถ้าจะมองคุณแนวปรัชญาของรัสเซียโดยส่วนรวม การแก้ปัญหาสังคมที่ เป็นอยู่ด้วยวิธีการของประชาธิปไตยเสรีนิยมนั้น รัสเซียเห็นว่าจะต้องควบคู่ไปกับหลักการ ศานตินิยม (Pacifism) กล่าวคือ การใช้แนวทางการแก้ปัญหาทั้งทาง การเมืองและเศรษฐกิจโดยสันติวิธี สำหรับในอังกฤษรัสเซียต้องการให้การแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษโดยการฟังเสียงจากประชาชนผ่านทางรัฐสภา เพื่อขจัด ความขัดแย้งทางการเมือง ไม่ว่าในกรณีใดก็ตาม และถ้าเกิดความขัดแย้งระหว่าง กลุ่มของประชาชนที่มีความเห็นแตกต่างกันไม่ว่าในกรณีใด ๆ ทางออกของการแก ้ปัญหา รัสเซียก็เห็นว่าต้องใช้การเจรจาด้วยสันติ เพื่อขจัดและป้องกันความรุนแรง ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ นอกจากปัญหาทางการเมืองแล้ว รัสเซียเห็นว่าหลักการ ศาน- ตินิยมนี้ก็ควรจะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจด้วย เช่น ถ้าเกิดความขัดแย้งใน ระหว่างกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกัน รัฐก็จะต้องเป็นหน่วยกลางหา ทางเจรจายุติข้อขัดแย้งนั้น เช่นเดียวกับถ้าเกิดกรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างผู้บริโภค กับผู้ผลิต รัฐก็จะต้องมีหน่วยงานกลางที่จะนำตัวแทนผู้บริโภคและผู้ผลิตมาพบกัน สำหรับความคิดเห็นของรัสเซียในแนวนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าความคิดศานตินิยมเป็น แนวทางที่สามารถจะนำมาปฏิบัติได้ไม่ว่าสังคมใดรวมถึงสังคมไทยด้วย เพราะ ปรัชญาของคนไทยนั้นจะยึดแนวการแก้ปัญหาในลักษณะของการ ประนีประนอมร่วมกัน และกัน ฉะนั้นการตกลงกันด้วยสันติวิธีจะสามารถ สอดคล้องกับสังคมไทยได้เป็น อย่างดี

หลักการถ่วงถ่วงกันแบบนี้ รัสเซียเห็นว่าควรจะขยายขอบเขตไปจนถึง การแก้ปัญหาในระดับโลกด้วย นั่นคือควรจะมีการจัดตั้งหน่วยงานรัฐบาลโลกขึ้น เพื่อ ที่จะแก้ปัญหาคความขัดแย้งระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ เมื่อความขัดแย้งนั้นจะนำไป สู่ภาวะสงคราม

สำหรับปัญหา เรื่องรัฐบาลโลกที่รัสเซียเสนอนั้น ผู้เขียนคิดว่ามีลักษณะ คล้ายกับองค์การสหประชาชาติในปัจจุบัน ซึ่งถ้าจะพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการ จัดตั้งรัฐบาลโลกของรัสเซียก็จะเห็นได้ว่ามีข้อแตกต่างกับของคังเต้ (Dante) ในสมัยกลาง สำหรับรัฐบาลโลกของรัสเซียที่มีการจัดตั้งขึ้นมาโดยมีจุดหมายที่จะ ป้องกันการ เกิดของสงครามมากกว่า แต่ไม่ได้มีเป้าหมายจะตั้งเป็นจุดศูนย์กลาง อำนาจทางการเมือง และผู้ปกครองโลกนี้แต่ผู้เดียว ความคิดเรื่องการจัดตั้ง รัฐบาลโลกของคังเต้ ก็เป็นความพยายามที่จะแก้ปัญหาความแตกแยกที่เกิดขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งอาณาจักรโรมัน ซึ่งเป็นอาณาจักรที่ใหญ่แต่มีความเป็นอันหนึ่งอัน- เดียวกันน้อย เป็นเหตุให้เกิดการปกครองแยกออกเป็นรัฐ เป็นแคว้น เกิดสงคราม ได้ไต่อย่างง่าย ฉะนั้นทางแกของคังเต้คือต้องการหาบุคคลที่มีลักษณะ เหมือนกับ เทพเจ้า (God in Person) เพื่อมาปกครอง เพื่อจะได้สร้างความ เป็นปึกแผ่นให้แก่รัฐ ส่วนรัสเซียเน้นการตั้งศูนย์กลาง เพื่อที่จะประสานความขัดแย้งระหว่างประเทศ โดยที่ประเทศต่าง ๆ ต้องให้ความร่วมมือส่งผู้แทนเข้าร่วมตั้งขึ้นเป็นคณะกรรมการ เพื่อจะช่วยเหลือกันหาข้อยุติของปัญหาต่าง ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะปัญหาคานที่จะ ทำให้เกิดสงครามเท่านั้น ฉะนั้นรัฐบาลจึงไม่มีสิทธิเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซง กิจการภายในของประเทศต่าง ๆ

ในประเด็นที่รัสเซียต้องสร้างรัฐบาลระหว่างชาติหรือรัฐบาลโลกขึ้น โดยวิธีการหาข้อตกลงขึ้นมา และยอมรับเป็นการปฏิบัติสากล มติของคณะกรรมการระหว่างชาติถือเป็นข้อยุติ ถ้ามีการขัดแย้งก็ให้ใช้ทหารของรัฐบาลโลกไต่

เป็นไปได้ยากด้วยเหตุผลตามที่กล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะเรื่องความเป็นชาตินิยมและความต้องการอำนาจเป็นผู้นำ ผู้เขียนเองเชื่อว่ารัสเซียเห็นปัญหานี้เหมือนกัน แต่รัสเซียมองว่าเป็นทางเดียวที่จะชจัดปัญหาการเกิดสงครามขึ้นได้ นอกจากนี้การตั้งรัฐบาลโลกยังต้องผูกพันเรื่องการใช้กำลัง ซึ่งผู้เขียนก็เห็นด้วยว่าจำเป็น และรัสเซียได้พูดถึงปัญหาว่ารัฐบาลโลกที่แม้ว่ารัสเซียจะเป็นผู้นำในการจัดตั้งก็ตาม ความเห็นนี้มีผู้ไม่เห็นด้วยกับรัสเซียเป็นจำนวนมาก และรัสเซียตั้งกฎในจดหมายขอข้อสงสัยของผู้ถามคนหนึ่งที่มีใจความสรุปได้ว่า รัสเซียเห็นด้วยกับประเด็นที่ว่ารัฐบาลโลกแม้ว่าจะสร้างมาโดยโลกโซเวียตก็ตาม ฉะนั้นจุดประสงค์ของการตั้งรัฐบาลก็เพื่อป้องกันการเกิดสงคราม และพยายามควบคุมไม่ให้แต่ละประเทศเข้าไปยุ่งในกิจการภายในของประเทศอื่น ซึ่งรัสเซียได้ประท้วงในการที่อเมริกาเข้าไปรบในสงครามเวียดนามว่า เป็นสิ่งที่อเมริกาทำไม่ถูกต้องและเขาได้โจมตีอเมริกาอยู่เสมอ

ผู้เขียนเห็นว่า สถานการณ์ของโลกในปัจจุบันี้เป็นไปได้ยากที่จะจัดตั้งรัฐบาลโลกขึ้นมาได้ แต่ถ้ามองความคิดของรัสเซียจะเป็นไปได้ก็จะต้องสร้างความคิดและการวางแนวทางการศึกษาใหม่ โดยเน้นความสำคัญอยู่ที่ส่วนรวมหรือโลกทั้งหมด โดยจะต้องตัดความคิดแบบชาตินิยมทั่วไปอย่างสิ้นเชิง พลเมืองของประเทศก็ต้องเรียกเสียใหม่ว่า "พลเมืองของโลก" โดยไม่มีการแบ่งแยกประเทศต่าง ๆ เมื่อทำขั้นตอนนี้สำเร็จแล้ว จึงพอที่จะมีแนวทางจัดตั้งรัฐบาลโลกขึ้นมาได้ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนก็ยังเห็นว่ารัฐบาลโลกจะเป็นเพียงรัฐบาลที่ตั้งขึ้นได้ในอุดมคติของผู้คิดขึ้นเท่านั้น แต่การนำมาปฏิบัติจริงแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย

จากการศึกษาปรัชญาการเมืองของรัสเซีย ผู้เขียนได้ข้อสรุปว่า ความต้องการของรัสเซียในการสร้างระบบปรัชญาการเมือง ก็คือเขาต้องการจะหาปรัชญาที่เหมาะสมกับการสร้างเสรีภาพพื้นฐานทางการเมือง รัสเซียเห็นว่าระบบความคิดที่ดีที่สุดที่จะยืนยันเสรีภาพพื้นฐานการปกครองการบังคับ การแทรกแซง การกดขี่ของกฎหมาย ตามกลไกของสังคมบ้านประเพณี การขับไล่ออกจากสังคม ระบบการปกครองที่ดีก็คือประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม สำหรับระบบปรัชญาที่จะนำสนับสนุนความคิดก็ตองเน้นระบบประจักษ์वाद (Empiricism) ซึ่งผู้เขียนก็ยอมรับว่าจะ เป็นระบบที่ช่วยส่งเสริม เพราะระบบความคิดดังกล่าวจะเน้นข้อเท็จจริง การศึกษาแบบวิทยาศาสตร์และจะกระตุ้นให้คนไม่พอใจในทฤษฎีเก่า ๆ และพยายามค้นคว้าหาหลักฐานต่าง ๆ มาเพื่อสนับสนุนหรือหักล้างความเชื่อเก่า ๆ ได้ ถ้าคนปราศจากเสรีภาพก็ย่อมไม่คิดอะไรใหม่และถึงแม้ว่าจะคิดอะไรได้ ก็ไม่มีโอกาสเสนอความคิดถ่าบรรยากาศทางการเมืองไม่เอื้ออำนวย ระบบประจักษ์वादก็เป็นระบบที่ส่งเสริมให้คนคิดไม่เชื่อจนกว่าจะได้พิสูจน์ทดลองก่อน แล้วจึงจะเชื่อ ฉะนั้นจึงเป็นระบบความคิดปรัชญาที่จะมีส่วนสร้างสรรค์ระบบความคิดทางการเมืองประชาธิปไตยเสรีนิยม

ทางด้านเศรษฐกิจเขาต้องการให้เกิดความเท่าเทียมกันทางด้านเศรษฐกิจสำหรับคนในรัฐ ฉะนั้นระบบความคิดที่เขาเสนอก็คือ สังคมนิยมกลุ่มอาชีพที่จะแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน โดยให้รัฐเป็นผู้ดำเนินการควบคุมมาตรการต่าง ๆ ที่จะให้เกิดความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจทั้งแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยพยายามจัดหาราคาที่เป็นธรรม และควบคุมให้เป็นไปตามนั้น การยึดเอากิจการต่าง ๆ มาเป็นของรัฐนั้นรัสเซียไม่เห็นด้วย แต่เห็นว่าให้เอกชนจัดทำและรัฐดูแลด้านค่าจ้างแรงงาน สวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น และในกรณีที่ไม่ต้องการ

จะทำงาน รัสเซียก็ได้ให้โอกาสบุคคลเหล่านี้ดำรงชีพอยู่ได้โดยรัฐจะให้สวัสดิการให้พอดำรงชีพอยู่ได้ แต่จะไม่ได้รับผลประโยชน์พิเศษตอบแทน

ระบอบการเมือง และ เศรษฐกิจ ดังกล่าวจะเป็นไปได้ต้องอาศัยการศึกษาในชั้นแรกรัฐจะต้องให้การศึกษาคณะอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ได้คำนึงถึงฐานะชั้น วรณะ โดยจะต้องรับประกันให้เด็กแต่ละคนได้รับการศึกษาจนกว่าเด็กเหล่านั้นจะพัฒนาในสิ่งที่ตนต้องการจนถึงขั้นสูงสุด การศึกษาก็ต้องเน้นให้เด็กเห็นคุณค่าของเสรีภาพการรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งทางการเมือง และ เศรษฐกิจ เพื่อเป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว ความเป็นสังคมที่สมบูรณ์ที่สุดตามทัศนะของรัสเซียจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ก็ต่องานถึงสุขภาพและอนามัยของประชาชนด้วย สิ่งเหล่านี้รัฐก็ต้องรับผิดชอบหมด

ถ้าเราจะนำความคิดของรัสเซียมาใช้กับประเทศไทยที่ ๓ โดยเฉพาะประเทศไทยนั้น ผู้เขียนเห็นว่าความคิดของรัสเซียทั้งการเมืองและ เศรษฐกิจนั้นเหมาะสมที่จะมาใช้ เพราะเป็นแนวคิดที่ยืนยันเสรีภาพทางการเมือง และในขณะเดียวกันก็มุ่งสร้างความเท่าเทียมทาง เศรษฐกิจอีกด้วย แต่เงื่อนไขที่สำคัญอยู่ที่การจัดเตรียมการศึกษาให้พร้อม ตลอดจนการวางหลักสูตร และแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการปกครอง และอุปสรรคสำคัญก็คือไม่ใช่วางเป้าหมายไว้เป็นหลักการ แต่คนในรัฐไม่มีความจริงใจที่จะปฏิบัติตามหลักการที่ตั้งไว้ นอกจากนี้แล้วคนในรัฐจะต้องเสียสละและเสียภาษีอากรอย่างมาก เพราะถ้าต้องการสวัสดิการและความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง ประชาชนต้องยอมรับและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ประเทศไทยยังไม่ให้การศึกษแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและยังได้ไม่มากพอที่จะพัฒนาให้ถึงขีดความสามารถสูงสุด คนของเราที่ขาดคุณสมบัติที่จะยอมรับความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง ฉะนั้นระบบการศึกษาของเราก็ต้องแก้ไขให้เน้นถึงความเท่าเทียมกันให้มากยิ่งขึ้น และก็ต้องพยายามระดมความคิดจากคนทั้งประเทศเพื่อหาวิธีการที่นำไป จนบรรลุเป้าหมายให้ได้

ข้อสังเกตที่สำคัญที่ผู้เขียนพบจากการศึกษาปรัชญาการเมืองของรัฐเชลคือ ความคิดค้นปรัชญาการเมืองของรัฐเชลนั้นไม่ได้จัดเป็นระบบอย่างชัดเจน และตัวเขาเองก็ไม่ได้เขียนหนังสือปรัชญาการเมืองของคนเฉพาะ จึงไม่ได้รายละเอียดของระบบความคิดอย่างเพียงพอ ถึงแม้ว่าจะมีหนังสือที่เกี่ยวข้องเนื่องทางความคิดทางการเมืองบ้าง แต่ก็พูดถึงปัญหาบางส่วน แต่ก็ไม่มีรายละเอียดที่จะจัดระบบความคิดได้ และในบางระยะเขาก็ไม่บอกว่าเขามีความคิดการเมืองแบบใด ถึงแม้ว่าจะบอกก็ไม่ให้รายละเอียดไว้ จึงต้องตีความหมายเองโดยอาศัยความคิดจริยศาสตร์มาประกอบ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการศึกษารัฐศาสตร์เมืองของเขา และเป็นเหตุให้การศึกษทำได้อย่างไม่ลึกซึ้ง

ผู้เขียนมีความเห็นอีกประการหนึ่งว่า ความคิดปรัชญาการเมืองของรัฐเชลนั้นมีลักษณะ เป็นอุดมคติมากเกินไป นั่นคือยากที่จะนำมาปฏิบัติได้ในลักษณะสังคมปัจจุบัน กล่าวคือ รัฐเชลไม่ได้ให้รายละเอียดไว้ว่าการควบคุมแรงกระตุ้นทางการครอบครองและสนับสนุนแรงกระตุ้นทางสร้างสรรค์จะทำได้อย่างไรในทางปฏิบัติ ผู้เขียนเห็นว่า การควบคุมสิ่งนี้ทำได้ยาก หรือถ้าทำได้ก็ทำได้เฉพาะกับคนเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้น ทั้งยังจะต้องมีมาตรการที่เข้มงวด และที่จะทำลายเงื่อนไขซึ่งคอยกระตุ้นแรงกระตุ้นทางการครอบครอง ลักษณะสังคมที่รัฐเชลต้องการมีลักษณะเหมือนสังคมอุดมคติในศาสนาที่ประกอบด้วยความเชื่อที่ไม่มีคัมภีร์อยู่เลย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่มีทางเป็นไปได้เลยในโลกปัจจุบันที่ทุกคนต้องแข่งขันกัน นอกจากนี้ยังมีจุดอ่อนในปรัชญาการเมืองของรัฐเชลด้วย นั่นคือ การที่รัฐเชลยืนยันว่าคนเราประกอบด้วยแรงกระตุ้น ๒ ส่วนเท่านั้น คือแรงกระตุ้นทางการสร้างสรรค์และแรงกระตุ้นทางการครอบครอง จัดเป็นสมมติฐานที่ไม่มีการค้นคว้าทดลองอย่างมีระบบทางวิทยาศาสตร์ก่อนที่จะสรุปออกมาเป็นทฤษฎี แม้ว่าทฤษฎีของรัฐเชลจะเป็นจริงก็ตาม

ที่ หลักการงานคตินิยมในการบุุติข้อขัดแย้งก็น่าจะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งทางการเมือง

ข้อสัง เกตประการสุดท้าย ปรัชญาการเมืองของรัสเซียยังคงลักษณะ
เหมือนปรัชญาของเพลโต คือมีลักษณะ เป็นอุดมคติจนเกินไป และสำหรับรายละเอียด
ที่ไปบรรลุดัง เป้าหมายนั้นก็ยังมีน้อยเกินไป ที่จะสามารถนำเอาปฏิบัติจริงได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย